

MPSC

प्रचलित घडामोडी स्पेशल कोर्स (मराठी)

Headlines: २ ते ९ फेब्रुवारी २०२०

१० फेब्रुवारी २०२०

हेडलाईन्स

केंद्राकडून राज्याला 52 हजार कोटी

- पंधराव्या वित्त आयोगाच्या प्राथमिक शिफारसीनुसार 2020-21 या आर्थिक वर्षासाठी केंद्राकडून राज्याला 52,465 कोटी रुपये मिळतील.
- यानुसार महाराष्ट्राला एकूण मदतीच्या तुलनेत 6.14 टक्के एवढा हिस्सा मिळणार आहे. यापूर्वी राज्याला एकूण मदतीच्या 5.52% मदत मिळत होती.
- पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार बिहार, मध्य प्रदेश, राजस्थान या राज्यांच्या रकमेत वाढ झाली तर कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, तेलंगणा, केरळ या राज्यांच्या रकमेत कपात करण्यात आली.

सर्वाधिक वाटा :

- 1) उत्तर प्रदेश : एक लाख 53 हजार कोटी (17.93%)
- 2) बिहार : 86 हजार कोटी
- 3) मध्यप्रदेश : 67 हजार कोटी

वित्त आयोग :

- वित्त आयोग अधिनियम 1951द्वारे दर पाच वर्षांनी राष्ट्रपती वित्त आयोगाची स्थापना करतात.
- राज्यघटनेच्या कलम 280 मध्ये वित्त आयोगासाठी तरतूद आहे.
- पहिल्या वित्त आयोगाची 1951 मध्ये स्थापना केली गेली. (अध्यक्ष के. सी. नियोगी)
- उद्देश : केंद्र व राज्य यांच्यामध्ये अर्थविषयक समन्वय राखणे.

वित्त आयोग	अध्यक्ष	कार्यकाल
1	के.सी.नियोगी	1951-1956
11	ए एम खुस्रो	2000-2005
12	सी.रंगराजन	2005-2010
13	विजय केळकर	2010-2015
14	वाय.व्ही.रेड्डी	2015-2020

14 वा वित्त आयोग

- स्थापना : 2013
- शिफारशी : केंद्राला कररुपात मिळणाऱ्या रकमेपैकी 42 टक्के रक्कम केंद्राने राज्यांना द्यावी.

महत्त्वाचे :

- तेराव्या वित्त आयोगानुसार 32 टक्के रक्कम राज्यांना

दिली जात होती.

15 वा वित्त आयोग :

- स्थापना : नोव्हेंबर 2017
- अध्यक्ष : एन.के.सिंग
- कालावधी : 2020 ते 2025

मुस्लीम बहुल राष्ट्रात सुरू झाले पहिले हिंदू विश्वविद्यापीठ

- इंडोनेशिया या मुस्लीबहुल राष्ट्रांमध्ये पहिले हिंदू विश्वविद्यापीठ सुरू झाले आहे.
- इंडोनेशियाची राजधानी बालीमधील डेनपार येथे हे विश्वविद्यापीठ सुरू झाले असून सुग्रीव असे विद्यापीठाचे नाव ठेवण्यात आले आहे.
- देशातील प्रसिद्ध धार्मिक नेते आईगुस्ती बागस सुग्रीव यांच्या नावावरून 'आईगुस्ती बागस सुग्रीव स्टेट हिंदू युनिव्हर्सिटी' असं नाव ठेवण्यात आले आहे. इंडोनेशियाचे राष्ट्रपती जोओ विदोडो यांनी या विद्यापीठाचे उद्घाटन केले.
- पूर्वी या विद्यापीठाचे नाव हिंदू धर्म स्टेट इन्स्टिट्यूट होते, पण मुस्लिमबहुल देशात आईगुस्ती बागस सुग्रीव यांनी केलेले काम, त्यांना हिंदूसंस्कृती बाबतची असलेली जाणीव आणि त्यांची हिंदू संस्कृती बाबतची नीतीमत्ता याबाबत अधिकांश जणांना माहिती मिळावी यासाठी विदोडो प्रशासनाने सुग्रीव यांचे नाव विद्यापीठाला दिले.
- 1993 मध्ये हिंदू धर्म अध्यापन करण्यासाठी स्टेट अकादमीच्या धर्तीवर ही संस्था सुरू झाली होती. 1999 मध्ये त्याचे हिंदू रिलीजन स्टेट कॉलेज मध्ये परिवर्तन झाले आणि 2004 मध्ये ते IHDN मध्ये बदलले गेले होते. संस्थेच्या अधिकृत वेबसाईटवर संस्थेचे नवे स्टेटस जाहीर केले गेले.

IBM च्या सीईओ पदी अरविंद कृष्णा यांची निवड

- जगप्रसिद्ध आयबीएमच्या (इंटरनॅशनल बिझनेस मशिनस) विशेष कार्यकारी अधिकारीपदी (सीईओ) अरविंद कृष्णा यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

अनेक वर्षांपासून सीईओ असणाऱ्या व्हर्जिनिया रोमेट्टी यांच्याकडून अरविंद 6 एप्रिल रोजी कार्यभार स्वीकारतील.

- 62 वर्षीय रोमेट्टी या कार्यकारी अध्यक्ष म्हणून काम पाहतील. 40 वर्षांपासून कंपनीच्या सेवेमध्ये असणाऱ्या रोमेट्टी या 2020 च्या शेवटी निवृत्त होणार आहेत.

अरविंद कृष्णा यांच्याबद्दल:

- 57 वर्षीय अरविंद सध्या आयबीएमच्या क्लाऊड आणि कॅम्प्रेटीव्ह विभागाचे उपाध्यक्ष म्हणून कार्यरत आहेत. क्लाऊड तंत्रज्ञान आणि डेटासंदर्भातील कामे या विभागांकडून पाहिली जातात.
- आयबीएम क्लाऊड, आयबीएम सिक््युरिटी, कॅम्प्रेटिव्ह ऑप्लिकेशन्स, आयबीएम रिसर्च अशा चार मुख्य शाखांचे नेतृत्व अरविंद करत आहेत. त्याआधी ते आयबीएमच्या सिस्टीम्स आणि टेक्नोलॉजीच्या डेव्हलपमेंट आणि निर्मिती विभागामध्ये महाव्यवस्थापक म्हणून काम पाहत होते.
- त्याआधी 1990 साली कंपनीमध्ये नियुक्ती झाल्यानंतर ते आयबीएमच्या डेटासंदर्भातील उद्योग विभागामध्ये होते. आयआयटी कानपूरमधून अरविंद यांनी पदवी पर्यंतचे शिक्षण घेतले आहे. त्यानंतर त्यांनी अमेरिकेतील इलिनॉयमधील उर्बाना चॅम्पियन विद्यापिठातून इलेक्ट्रिक इंजिनियरिंगमध्ये पीएचडीचे शिक्षण पूर्ण केले.

मोहम्मद अलावी : इराक देशाचे नवे पंतप्रधान

- इराक देशाचे नवे पंतप्रधान म्हणून मोहम्मद तौफिक अलावी ह्यांची निवड करण्यात आली आहे. इराकचे राष्ट्रपती बरहम सालेह ह्यांनी यासंदर्भात घोषणा केली आहे.
- इराकमध्ये मागील 4 महिन्यांपासून सरकारविरोधी निदर्शने सुरू होती. यात सुमारे 500 जणांचा मृत्यू झाला आहे.
- सध्या 65 वर्षीय अलावी ह्यांनी माजी पंतप्रधान नूरीअल-मलिकी यांच्या सरकारमध्ये दूरसंचार मंत्री पदाची जबाबदारी पार पाडली आहे. अलावींनी तत्कालीन पंतप्रधानांवर राजकीय हस्तक्षेपाचा आरोप करत आपल्या मंत्रिपदाचा राजीनामा दिला होता. अलावी भ्रष्टाचाराच्या विरोधात कठोर कारवाईसाठी प्रसिद्ध आहेत.

इराक देश :

- इराक हा मध्यपूर्व प्रदेशातला एक प्रजासत्ताक देश आहे. बगदाद ही देशाची राजधानी आहे आणि इराकी दिनार हे राष्ट्रीय चलन आहे.
- इराकच्या पूर्वेला इराण (कुर्दिस्तान प्रदेश), दक्षिणेला सौदी अरब, आग्नेयेला कुवेत, पश्चिमेला जॉर्डन, वायव्येला सीरिया व उत्तरेला तुर्कस्तान हे देश आहेत.
- खजुराची निर्यात करण्यात इराकचा जगात पहिला क्रमांक लागतो.
- अरबी व कुर्दिश ह्या प्रमुख भाषा आहेत.
- तैग्रिस नदी आणि युफ्रेटिस नदी या दोन नद्यांमधला प्रदेश म्हणून पूर्वी या देशाला 'मेसोपोटेमिया' असे म्हणत.

स्विट्झर्लंड सर्वात महागडा देश

- सीईओ वर्ल्ड या संस्थेतर्फे 132 देशांचे सर्वेक्षण करण्यात आले त्यात स्विट्झर्लंड हा सर्वात महागडा तर पाकिस्तान हा सर्वात स्वस्त देश ठरला.

सर्वेक्षणानुसार क्रमवारी

सर्वात महाग	सर्वात स्वस्त
1. स्विट्झर्लंड	1. पाकिस्तान
2. नॉर्वे	2. अफगाणिस्तान
3. आइसलँड	3. भारत
4. जपान	4. सिरिया

सर्वेक्षणासाठीचे निकष :

- संबंधित देशांतील घरांचे भाडे, किराणामाल आणि हॉटेलमधील पदार्थांच्या किंमती यांचा समावेश. तसेच कपडे इंटरनेट शुल्क इ.

स्विट्झर्लंड विषयी:

- राजधानी - बर्न
- स्विट्झर्लंड पश्चिम युरोप मधील एक भूवेष्टित देश आहे. क्षेत्रफळ: सुमारे 40 हजार चौ.किमी.
- लोकसंख्या- सुमारे 80 लाख.
- भौगोलिक स्थान : उत्तरेस जर्मनी, पश्चिमेस फ्रान्स, दक्षिणेस इटली, पूर्वेस ऑस्ट्रिया.
- चलन - स्वीस फ्रँक
- इतर महत्त्वाची शहरे - जिनिव्हा, लोजान.
- व्हाइन व व्होन ह्या युरोपामधील दोन प्रमुख नद्यांचा उगम स्विट्झर्लंडमध्ये होतो.
- हा एक संघराज्यीय प्रजासत्ताक देश आहे. स्विट्झर्लंडमध्ये

सरकार प्रमुख किंवा राष्ट्रप्रमुख केवळ एक व्यक्ती नसून सात सदस्य असलेली एक समिती देशाचा कार्यभार एकत्रितपणे चालवते. या प्रकारचे सरकार असलेला स्वित्झर्लंड हा जगातील एकमेव देश आहे.

- मानवी विकास निर्देशांकात आणि वार्षिक दरडोई उत्पन्नात हा देश जगात आघाडीवर आहे.
- देशाची अर्थव्यवस्था मुख्यतः पर्यटनावर अवलंबून आहे.
- रेड क्रॉस या आंतरराष्ट्रीय संस्थेचा उगम याच देशात झाला.
- स्वित्झर्लंड हा युरोपियन संघाचा सदस्य नसलेला युरोपमधील एकमेव आघाडीचा देश आहे

कर्नाटक राज्याची जनसेवक योजना

- 5 फेब्रुवारी 2020 रोजी कर्नाटक राज्य सरकारने जनतेच्या दारात सेवा देण्याचे उद्दीष्ट ठेवून जनसेवक योजना सुरू केली. अशी योजना सुरू करणारे कर्नाटक हे दुसरे राज्य आहे.
- सप्टेंबर 2018 मध्ये, दिल्ली सरकारने सर्वसामान्यांसाठी गोष्टी सुलभ करण्यासाठी 40 सार्वजनिक सेवांची दारात डिलिव्हरी सुरू केली.
- अनेक सेवांचे डिजिटलायझेशन करून या सेवा योजनेतून नागरिकांना सहज उपलब्ध करून देण्याचा त्यांचा मानस आहे.
- लोक साइटवर सुमारे 53 सेवा तपासू शकतात. या योजनेतर्गत आरोग्य कार्ड, रेशन कार्ड, विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र, ओळखपत्र इत्यादी सुविधा दारात उपलब्ध करून देण्याची योजना आहे.
- या योजनेतर्गत सेवा देण्यासाठी जनसेवक नेमला जाईल. जनसेवक नागरिकांच्या निवासस्थानी पोहोचेल, आवश्यक कागदपत्रे गोळा करतील आणि त्याच्या घरापर्यंत सेवा देतील.

राज्यांना ग्राम न्यायालय स्थापन करण्याचे आदेश

- सर्वोच्च न्यायालयानं राज्यांना 3 फेब्रुवारी, 2020 रोजी ग्राम न्यायालय स्थापन करण्याचे निर्देश दिले. तळागाळातील स्तरावर ग्राम न्यायालयांची स्थापना

करण्यासाठी 2008 ग्राम न्यायालय कायदा पास करण्यात आला. लागू : 2 ऑक्टोबर 2009

- मुख्य उद्दीष्ट : ग्रामीण भागात स्वस्त न्याय प्रदान करणे.
- 12 व्या पंचवार्षिक योजनेनुसार ठरलेल्या एकूण 2500 च्या ऐवजी सध्या केवळ 208 ग्राम न्यायालय कार्यरत आहेत.
- ग्राम न्यायालय सामान्यतः प्रत्येक पंचायतीच्या मुख्य कार्यालयात मध्यवर्ती स्तरावर असतात किंवा कोणतीही पंचायत नसलेल्या जिल्ह्यात संमिश्र पंचायतीच्या गटावर स्थापित केली जातात.
- ग्राम न्यायालयाच्या सर्वोच्च न्याय अधिकाऱ्याला प्रथम वर्ग दंडाधिकारी यांच्यासमान अधिकार असतील व समान वेतनाचा आणि इतर समान लाभ मिळेल.
- राज्य शासनाने संबंधित उच्च न्यायालयाशी सल्लामसलत करून अशा न्यायधिकार्यांची नेमणूक केली पाहिजे.
- संबंधित उच्च न्यायालयाशी सल्लामसलत करून राज्य सरकारने अधिसूचनेद्वारे निर्दिष्ट केलेल्या जागेवर ग्राम न्यायालयाचे कार्यक्षेत्र असेल.
- ग्राम न्यायालय कायद्याच्या 1ल्या, 2 च्या आणि 3-्या परिशिष्टात दिलेल्या बाबींवर त्यास दिवाणी आणि फौजदारी अधिकार असतील.
- राष्ट्रीय उत्पादकता परिषदेच्या अहवालानुसार 'सॉईल हेल्थ कार्ड' मुळे रासायनिक खतांचा वापर झाला कमी.
- राष्ट्रीय उत्पादकता परिषदेने (NPC) नुकत्याच केलेल्या अभ्यासानुसार, सॉईल हेल्थ कार्डच्या (SHC) अंमलबजावणीमुळे रासायनिक खतांचा वापर 8 ते 10 टक्क्यांनी कमी झाला आहे.
- या उपक्रमामुळे मृदेच्या आरोग्याच्या बाबी समजून घेण्यास आणि मातीच्या पोषक तत्वांचा योग्य वापर करून उत्पादनात सुधारणा करण्यास शेतकऱ्यांना सक्षम केले आहे.
- पंजाब, हरियाणा, उत्तरप्रदेश, राजस्थान, गुजरात, महाराष्ट्र ही राज्ये आणि बिहार, झारखंड, मध्यप्रदेश, आंध्रप्रदेश, तामिळनाडू या राज्यांमधल्या काही भागात मृदेमध्ये वनस्पतींना आवश्यक असलेले 'नायट्रोजन' कमी आहे.
- हिमाचल प्रदेश, हरियाणा, उत्तरप्रदेश, राजस्थान, गुजरात, महाराष्ट्र ही राज्ये आणि बिहार, झारखंड, मध्यप्रदेश, आसाम, आंध्रप्रदेश, तामिळनाडू, पश्चिम

बंगाल या राज्यांमधल्या काही भागात मृदेमध्ये वनस्पतींना प्रकाशाला अन्नत रुपान्तर करण्यात मदत करणारे 'फॉस्फोरस' कमी आहे.

मृदा आरोग्य कार्ड योजना (Soil Health Card)

- सुरुवात : फेब्रुवारी 2015
- या योजनेचे ध्येय शेतकऱ्यांनी चाचणी केलेल्या मातीनुसार खतांचा वापर करण्यास प्रोत्साहन देणे असा आहे ज्याद्वारे शेतकऱ्यांना कमी खर्चात अधिक उत्पादन मिळू शकेल.

योजनेची उद्दिष्टे:

1. खते देताना पोषकद्रव्ये कळावीत यासाठी शेतकऱ्यांना दर 3 वर्षांनी मृदा आरोग्य कार्ड बनवून देणे.
  2. मृदा चाचणी प्रयोगशाळांच्या कार्याला बळकटी देणे.
  3. मृदा परीक्षण पोषक द्रव्यांचे व्यवस्थापन करणे.
  4. मृदा सुपीकता मोजण्याचे सामान मानक तयार करणे.
- खतांच्या अत्याधिक वापरामुळे मृदेमधली पोषकद्रव्ये कमी होण्याच्या पार्श्वभूमीवर 2014-15 या आर्थिक वर्षात साँडल हेल्थ कार्ड योजना लागू केली गेली.
  - या योजनेच्या पहिल्या टप्प्यात (वर्ष 2015-17) 10.74 कोटी कार्डांचे वाटप करण्यात आले, तर दुसऱ्या टप्प्यात (वर्ष 2017-19) 11.69 कोटी कार्डांचे वाटप करण्यात आले.
  - या योजनेतर्गत 'मृदा आरोग्य प्रयोगशाळा'ची स्थापना करण्यासाठी, राज्यांना 429 अचल प्रयोगशाळा, 102 नवीन चल प्रयोगशाळा, 8752 लघू प्रयोगशाळा, 1562 ग्राम-स्तरीय प्रयोगशाळा आणि विद्यमान 800 प्रयोगशाळांची सुधारणा करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.
  - या योजनेत प्रत्येक दोन वर्षांत एकदा राज्य सरकारकडून मृदेच्या रचनेचे विश्लेषण केले गेले आहे जेणेकरून जमिनीतील पोषक द्रव्ये सुधारण्यासाठी उपाययोजना करता येतील.
  - योजनेतर्गत 40 वर्षे वयोगटातले ग्रामीण युवा आणि शेतकरी प्रयोगशाळा स्थापन करण्यास व चाचणी घेण्यास पात्र आहेत. एका प्रयोगशाळेला 5 लक्ष रुपये खर्च येतो, ज्यापैकी 75 टक्के रक्कम अनुदान स्वरूपात केंद्र आणि राज्य सरकार देते.

आदर्श खेड्यांचा विकास:

- हा एक पथदर्शी प्रकल्प राबविला जात असून त्याच्या अंतर्गत शेतकऱ्यांच्या भागीदारीने कृषक मातीचे नमुने घेणे आणि त्यांची चाचणी करण्यास प्रोत्साहन दिले जात आहे. या योजनेचा एक भाग म्हणून वर्ष 2019-20 मध्ये 13.53 लक्ष कार्ड वाटली गेली आहेत.

जिवंत रोबोट झेनोबॉट्स (Xenobots)

- वैज्ञानिकांनी जैविक 'स्टेम सेल' पासून एक रोबोट तयार केला आहे, ज्याला त्यांनी 'झेनोबॉट्स' हे नाव दिले आहे. 'झेनो' हा शब्द बेडकाची पेशी (झेनोपस लेव्हिज) पासून घेतला गेला आहे कारण त्याच पेशीपासून हा रोबोट तयार झाला आहे.
- या शोधात ईशान्य अमेरिकेतल्या टुफ्ट्स यूनिव्हर्सिटीचे अॅ लन डिस्कव्हरी सेंटर आणि युनिव्हर्सिटी ऑफ व्हरमाँट येथील संशोधकांचा सहभाग आहे.

झेनोबॉटची वैशिष्ट्ये :

- हे निसर्गासाठी संपूर्णपणे नवीन जीवनरूप आहे.
- झेनोबॉटची लांबी-रुंदी 1 मिलीमीटरपेक्षा कमी आहे. ते 500-1000 जिवंत पेशींना एकत्र करून बनलेले आहे. ते विविध आकारात तयार करण्यात आले आहेत ज्यात चार पाय सुद्धा आहेत.
- ते सरळ रेषेत किंवा गोलाकार पद्धतीने घर्गळत मार्गक्रम करू शकतात, एकत्र होऊ शकतात आणि लहान वस्तू हलवू शकतात. पेशीतली ऊर्जा (cellular energy) वापरून ते 10 दिवस जगू शकतात.
- झेनोबॉट्स बनविण्यासाठी महासंगणकाचा वापर करण्यात आला. तसेच कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करून त्यांच्या आकाराविषयी तसेच कार्याविषयी विविध संशोधन केले जात आहे.
- अश्या जैव-रोबोटमुळे मानवी, प्राणी आणि पर्यावरण-विषयक आरोग्य सुधारण्यात मदत होऊ शकते. हे यंत्र अतीसूक्ष्म प्लास्टिक गोळा करून प्रदूषित महासागरे साफ करण्यासाठी वापरले जाऊ शकते. तसेच त्यांचा वापर विषारी किंवा किरणोत्सर्गी सामग्री इत्यादींसाठी मर्यादीत किंवा धोकादायक भागात प्रवेश करण्यासाठी केला जाऊ शकतो.
- मानवी शरीरात प्रवास करण्यासाठी ते सक्षम आहेत. ते चालतात आणि पोहू शकतात, काही आठवडे जेवण न

करता जगू शकतात आणि एकत्र गटातही काम करतात.

ख्रिस्तीना कोच : सर्वाधिक काळ अंतराळात राहणारी पहिली महिला

- अमेरिकेची अंतराळवीर ख्रिस्तीना कोच हिने 328 दिवस आंतरराष्ट्रीय अवकाश स्थानकात राहण्याचा विक्रम केला असा विक्रम करणारी ती पहिली महिला ठरली आहे.
- ख्रिस्तीनाने अंतराळात 328 दिवसात पृथ्वीला 5248 वेळा प्रदक्षिणा घालून 8.52 कोटी मैलांचे अंतर पार केले.
- सर्वाधिक काळ अंतराळात राहण्याचा विक्रम हा 'व्हालेरी पोलयाकोह' (रशिया) यांच्या नावावर आहे. त्यांनी अंतराळात तब्बल 438 दिवस वास्तव्य केले आहे.

ख्रिस्तीनाच्या मोहिमेचा मुख्य उद्देश:

- भविष्यातील चंद्र आणि मंगळ अभियानाबरोबरच गुरुत्वाकर्षण आणि अवकाशातील किरणोत्सर्गाचा महिलांच्या शरीरावर पडणारा प्रभाव याचा अभ्यास करणे.
- आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानक (ISS -International Space Station) :
- हे अंतराळात बांधले गेलेले संशोधन केंद्र आहे.
- स्थापना : 1998 (2011 पासून हे स्थानक पूर्णपणे कार्यान्वित केले गेले)
- आकार : फुटबॉलच्या मैदानापेक्षाही मोठा.
- वस्तुमान : सुमारे चार लाख किलो.
- वेग : 27724 कि.मी प्रतितास एवढ्या प्रचंड वेगाने ते पृथ्वीला प्रदक्षिणा घालते म्हणजेच 91 मिनिटांत पृथ्वीला एक प्रदक्षिणा पूर्ण होते
- पृथ्वीच्या पृष्ठभागापासून सुमारे 350 किमी उंचीवर हे स्थानक आहे. स्थानकाला सौर ऊर्जेद्वारे चालवले जाते.
- जगभरातील 16 देशांनी एकत्र येऊन हे स्थानक उभारले होते. अमेरिका, रशिया, जपान, कॅनडा आणि युरोपियन देशांच्या त्यात प्रत्यक्ष सहभाग आहे.
- हे स्थानक एक कृत्रिम उपग्रह असून आतापर्यंतच्या कोणत्याही कृत्रिम उपग्रहापेक्षा मोठे आहे.
- यामध्ये सहा व्यक्ती एका वेळेस राहण्याची व्यवस्था

आहे.

- 2 नोव्हेंबर 2000 पासून या स्थानकात सलगपणे अंतराळवीरांचे वास्तव्य आहे.
- स्थानकाची बांधणी अवकाशातच करण्यात आली. वेगवेगळ्या मोहिमांद्वारे याचे सुटे भाग नेऊन तिथे जोडण्यात आले.
- या स्थानकात जीवशास्त्र, खगोलशास्त्र, हवामानशास्त्र आणि रसायनशास्त्रात केले जाणारे प्रयोग केले जातात.

भारतीय सायकलपटुंची यशस्वी कामगिरी

- भारतीय सायकलपटुंनी 6 फेब्रुवारी रोजी ऐतिहासिक कामगिरी केली. त्यांना प्रथमच जागतिक अजिंक्यपद स्पर्धेची पात्रता मिळली.
- या कामगिरीमुळे आता जगातील पहिल्या 18 देशांचा सहभाग असलेल्या या स्पर्धेच्या इतिहासात पहिल्यांदाच भारताचा समावेश होईल.
- त्याचप्रमाणे एलबेन, जेम्स सिंग, रोजीत सिंग आणि रोनाल्डो सिंग या युवा सायकलस्वारांचा सहभाग असलेल्या भारतीय संघाने युनियन सायकलिस्ट इंटरनॅशनल (UCI) ट्रॅक सायकलिंग जागतिक अजिंक्यपद स्पर्धेची पात्रता मिळविली.
- या स्पर्धेचे आयोजन जर्मनीची राजधानी बर्लिन येथे 26 फेब्रुवारी ते 1 मार्च 2020 दरम्यान करण्यात आले आहे. या स्पर्धेत पुरुष पहिल्यांदाच सहभागी होणार आहेत.
- याआधी 2016 साली झालेल्या जागतिक अजिंक्यपद स्पर्धेसाठी भारताची महिला सायकलपटू देबोराह हेरॉल्ड हिने महिलांच्या 500 मीटर अंतराच्या चाचणी स्पर्धेतून पात्रता मिळवली होती.

2 फेब्रुवारी : जागतिक पाणथळ दिन

- दरवर्षी 2 फेब्रुवारी या दिवशी जगभरात 'जागतिक पाणथळ भूमी दिन' (World Wetlands Day) पाळला जातो.
- यावर्षीची संकल्पना : 'वेटलँड्स अँड बायोडायव्हर्सिटी'.
- नदी, तलाव, सागरी किनारे अशा ठिकाणी उथळ पाण्याने झाकलेल्या व अनेकविध प्रकारच्या गवतांनी आणि झुडपांनी भरलेल्या पाणथळ जमिनी आपल्याला

आढळतात. यामध्ये कृत्रिम तलाव व कालवे, मिठागरे, सांडपाण्याचे तलाव, मत्स्यशेती तलाव, शेततळी, भाताची खाचरे अशा मानवनिर्मित स्थळांचाही समावेश होतो.

- 2 फेब्रुवारी 1971 साली इराण देशाच्या रामसार या शहरात झालेल्या 'रामसार परिषद'मध्ये पाणथळ भूमीच्या संरक्षणार्थ तसेच संवर्धनासाठी जागतिक प्रयत्न करण्याच्या उद्देशाने 'कॉन्व्हेंशन ऑन वेटलँड्स ऑफ इंटरनॅशनल इम्पोर्टन्स' (रामसार करार) या वैश्विक करारावर स्वाक्षरी करण्यात आल्या.
- 'जागतिक पाणथळ भूमी दिन' हा पहिल्यांदा 1997 साली पाळण्यात आला.

4 फेब्रुवारी : जागतिक कर्करोग दिन

- दरवर्षी 4 फेब्रुवारीला जागतिक आरोग्य संस्था (WHO) याच्या नेतृत्वात जगभरात 'जागतिक कर्करोग दिन' पाळला जातो.
- 2019, 2020, 2021 या तीन वर्षांसाठी 'I Am And I Will' या संकल्पनेखाली एक जागतिक मोहीम चालवली जात आहे. याबाबत जगभरात कर्करोगाविषयी जनजागृतीसाठी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.
- 4 फेब्रुवारी 2000 रोजी पॅरिस (फ्रान्स) येथे झालेल्या 'वर्ल्ड कॅन्सर समिट अगेन्स्ट कॅन्सर फॉर द न्यू मिलेनियम' या कार्यक्रमात 'मुस्तफा जागतिक कर्करोग दिन' ची स्थापना केली गेली. तेव्हापासून हा दिन 4 फेब्रुवारीला साजरा करतात.
- कर्करोगाबद्दल जागरूकता वाढविण्याकरिता आणि प्रतिबंध, शोध आणि उपचारांना प्रोत्साहन देण्याकरिता हा दिवस आयोजित केला जातो. आंतरराष्ट्रीय कर्करोग नियंत्रण संघ (UICC) यांनी वर्ष 2008 मध्ये लिहिलेल्या 'जागतिक कर्करोग घोषणापत्र'चे समर्थन करण्यासंदर्भात पाळला जातो.

कर्करोग म्हणजे काय ?

- या आजारात शरीरातल्या सामान्य पेशींच्या गटामध्ये बदल होतो तेव्हा त्या पेशींची अनियंत्रित, असामान्य वाढ होते आणि शरीरात गाठी तयार होतात. अपवाद: ल्युकेमिया (रक्ताचा कर्करोग)

- कर्करोगामुळे पेशी अनियंत्रितपणे विभाजित होतात. त्यामुळे गाठी (ट्युमर) तयार होतात, रोगप्रतिकारक शक्ती कमी होते आणि इतर दुर्बलता देखील येऊ शकतात जी प्राणघातक असू शकते.

कर्करोगासंबंधी जागतिक दृश्य:

- दरवर्षी जगभरात जवळपास 9.6 दशलक्ष लोकांचा कर्करोगाने मृत्यू होतो.
- सामान्य कर्करोगांमध्ये आढळून येणारे किमान एक तृतीयांश प्रकार प्रतिबंधित केले जाऊ शकते.
- कर्करोग हा जगभरात होणाऱ्या मृत्युसाठी दुसरा अग्रगण्य कारक आहे.
- 70% कर्करोगासंबंधी मृत्यू कमी ते मध्यम उत्पन्न असलेल्या देशांमध्ये होतात.
- कर्करोगाचा एकूण वार्षिक आर्थिक खर्च अंदाजे USD 1.16 लक्ष कोटी (ट्रिलियन) एवढा आहे.
- कर्करोगाशी लढण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय स्तरावर आंतरराष्ट्रीय कर्करोग नियंत्रण संघ (UICC) ही संस्था निरंतर कार्यरत आहे. त्यांच्या सूचनेनुसार, -सर्वप्रकारच्या कर्करोगामध्ये सुमारे एक तृतीयांश प्रकार आपल्या जीवनशैलीमध्ये बदल करून अधिकाधिक शारीरिक कामे करून आणि बैठे काम कमीतकमी करून रोखले जाऊ शकतात. मोठ्या संख्येने असेही दिसून आले आहे की उपचारादरम्यान किंवा त्यानंतर व्यायामामुळे चांगले परिणाम दिसून येतात.

आंतरराष्ट्रीय कर्करोग नियंत्रण संघ (UICC)

- आंतरराष्ट्रीय कर्करोग नियंत्रण संघ (Union for International Cancer Control -UICC) ही कर्करोगाविरुद्धच्या लढ्यातील सर्वात मोठी आणि जगभरात जवळपास 155 देशांमध्ये 800 हून अधिक सदस्य संस्थांची एक आंतरराष्ट्रीय संघटना आहे.
- स्थापना: 1933 साली
- मुख्यालय : जिनिव्हा (स्विट्झर्लंड)
- ही संघटना जागतिक आरोग्य आणि विकास उद्दिष्टे यामध्ये जागतिक कर्करोगाचा भार कमी करण्यासाठी, अधिकाधिक समानतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि कर्करोग नियंत्रण एकाग्रित करण्यासाठी कर्करोग समुदायांना एकत्र आणण्यासाठी क्षमता बांधणी करण्यासाठी आणि पुढाकारामध्ये आघाडी घेण्यासाठी समर्पित आहे.

- UICC आणि त्याचे बहू-क्षेत्रातील भागीदार हे जगातील सरकारांना यादृष्टीने गुणवत्तापूर्ण आणि शाश्वत कार्यक्रम

चालवण्यासाठी उत्तेजन देण्यास बांधील आहेत.